

CRBMC

30 anys, 30 obres

Centre de Restauració
de Béns Mobles
de Catalunya

Catalunya, país de gran riquesa patrimonial i artística, va ser capdavantera a l'Estat espanyol amb la creació, l'any 1981, del Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya (CRBMC). Després de 30 anys, és el moment de fer balanç i destacar la importància de la feina feta pel Centre, adreçada a la recuperació dels béns arqueològics, etnològics i artístics més significatius del nostre llegat cultural. Durant aquests anys, el Centre ha determinat amb rigor els criteris d'intervenció sobre el patrimoni, ha promogut la recerca i la innovació dins del seu àmbit, i ha restaurat més de vint mil obres d'arreu del país, que actualment estan en museus, esglésies, monestirs i institucions públiques diverses. Tot això s'ha fet treballant amb els millors professionals i amb les tècniques més avançades en cada moment. Fa vuit anys, unes noves instal·lacions a Valldoreix (Sant Cugat del Vallès) van convertir el CRBMC en un referent indiscutible a Catalunya. Podem, per tant, mirar cap al futur satisfets, però amb la convicció que ens cal treballar molt encara per aprendre i millorar en la conservació del nostre patrimoni cultural.

Ferran Mascarell i Canalda
Conseller de Cultura

30 anys, 30 obres

La tria que tot seguit us oferim no pretén representar només les trenta millors obres restaurades pel CRBMC en el decurs dels trenta anys de la seva existència. Hem intentat buscar l'equilibri tenint en compte diferents criteris: el territorial, representant el màxim de comarques possibles; l'artístic, mostrant les diferents èpoques i estils; les tècniques i suports; la singularitat de la restauració, i també que els béns culturals proposats es puguin contemplar sense dificultats, tot i que en algun cas us pugueu trobar amb alguna limitació. Desitgem que gaudiu amb la proposta i que us serveixi de pretext per recórrer el nostre país i conèixer la immensa riquesa del seu patrimoni històric i artístic.

1

Menhir antropomorf

2

Conjunt funerari ibèric

3

Nina romana articulada

4

Baptisteri paleocristià de Bovalar, de Seròs

5

Gelosià del monestir de Sant Cugat

6

Elements decoratius islàmics

7

Pintures murals de Sant Sadurní d'Osormort i de Sant Martí del Brull

8

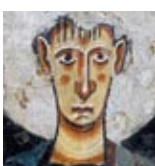
Majestat de Beget

9

Portalada de Santa Maria de Ripoll

10

Pintures murals de Sant Serni de Baiasca

11

Pintures murals de Sant Vicenç d'Estamariu

12

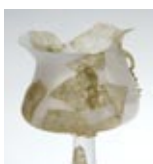
Claustre de Santa Maria de Mur

13

Majestat de Banyoles

14

Llànties d'oli de Sant Quirze de Pedret

15

Pintures murals de Sant Domènec de Puigcerdà

16

Creu de Santa Maria de Vilabertran

17

Retaule de la Mare de Déu de l'Estrella de la catedral de Tortosa

18

Retaule del Conestable del Palau Reial Major de Barcelona

19

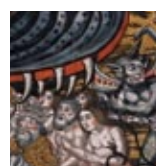
Retaule major de Santa Maria de Poblet

20

Retaule dels Misteris del Sant Rosari de Santa Maria del Mar de Palamós

21

Pintures murals de Santa Maria d'Arties

22

Rajoles de la Batalla de Lepant, de l'església del Roser de Valls

23

Arbre de Jessè de Santa Maria de Verdú

24

Arbre amb sants i santes de l'orde dominicà

25

Retaule major de Santa Maria d'Arenys de Mar

26

Mare de Déu del Roser

27

Gran dia de Girona

28

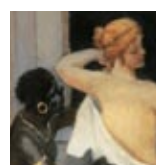
Tarda de pluja

29

Pintures murals de la basílica de Montserrat

30

Termes romanes

1 Menhir antropomorf

Pedra gravada
3500-2500 aC
86,5 × 22 × 37 cm
Museu de Granollers
Granollers (Vallès Oriental)

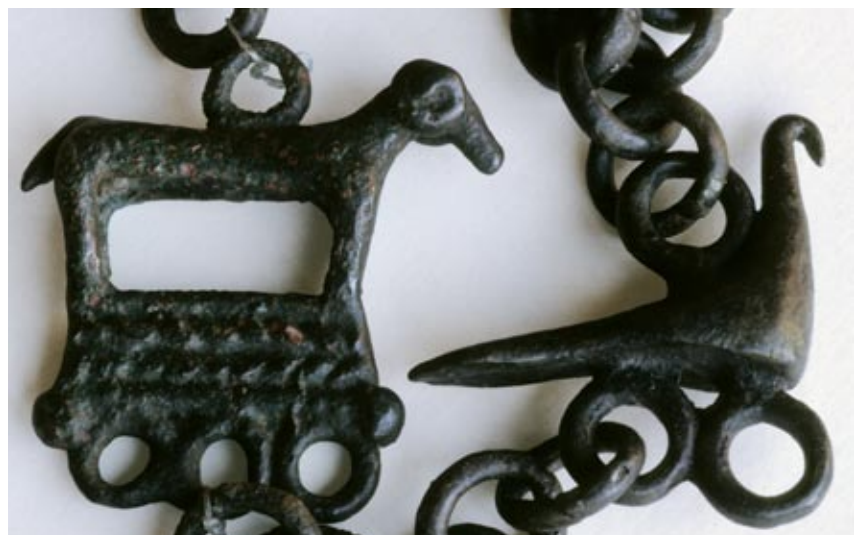
Al Vallès Oriental han aparegut recentment dos menhirs i una bola prehistòrics, tots ells amb decoracions i ratlles incises. Es creu que els menhirs servien per marcar els límits territorials o per a cerimònies religioses. L'estàtua menhir de Ca l'Estrada està feta d'un bloc de gres vermell procedent del Figaró. En el cap s'observen diverses cassoletes o cúpules esculpides, que poden ser la representació del cap o estar fetes per encaixar-hi material perible. En el dors es distingeixen unes ratlles fines i uns plecs que correspondrien als cabells i a una capa, i al costat esquerre hi ha una mà, un braç i unes línies verticals que s'interpreten com un ceptre o arma.

2 Conjunt funerari ibèric

Ceràmica i metall
Segle V aC
Museu del Montsià
Amposta (Montsià)

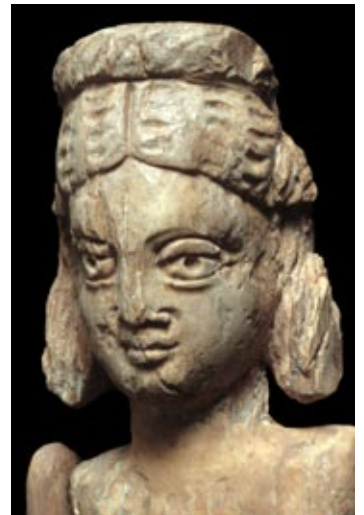

A la riba del riu Ebre es van localitzar les primeres necròpolis de poblacions indígenes catalanes de finals del s. VII al s. V aC. El ritual funerari ibèric incloïa la cremació i la posterior col·locació de les cendres en urnes ceràmiques acompanyades de l'aixovar. Es dipositaven dins de fosses, que es cobrien amb pedres o lloses, en un camp fora del poblat. Els aixovars podien ser joies, collarets amb penjolls, braçalets, plaques decorades per cordar el cinturó, fíbules o fusaioles per a les dones, i per als guerrers, armes, com falcates, *soliferrea* (llances), punyals o ganivets, cascos o escuts. Tots són objectes que tenien una vinculació amb el mort.

Nina romana articulada

Ivori. Segles III-IV
23 × 6,5 cm
Museu Nacional Arqueològic
de Tarragona
Tarragona (Tarragonès)

La peça més singular de la necròpolis paleocristiana de Tarragona i única a Catalunya és una nina articulada d'ivori, trobada en la sepultura 152, que pertany a una nena de cinc anys. La singularitat de l'articulació de cames i braços li dona una plaent mobilitat en el moment del joc. Les faccions de la cara –ulls grossos i trepanats– i els cabells en forma de trenes recollides, són representatius dels cànons d'època romana. La substitució del guix d'antigues restauracions per màstic inert, la neteja de l'ivori i la col·locació de fil de PVC pels forats dels braços i de les cames van fer que la nina recuperés la seva funció inicial de joguina, i és una de les peces emblemàtiques del MNAT.

4 Baptisteri paleocristià de Bovalar, de Seròs

Pedra. Segles V-VII
1,85 × 1,62 × 3,40 m
Museu de Lleida Diocesà
i Comarcal
Lleida (Segrià)

El baptisteri de Bovalar és un dels monuments d'època visigoda més importants per la seva singularitat i riquesa escultòrica dins l'art hispànic. De les cendres del jaciment de Bovalar es van poder recuperar una cinquantena de peces del baptisteri. D'ençà del seu descobriment l'any 1968, el

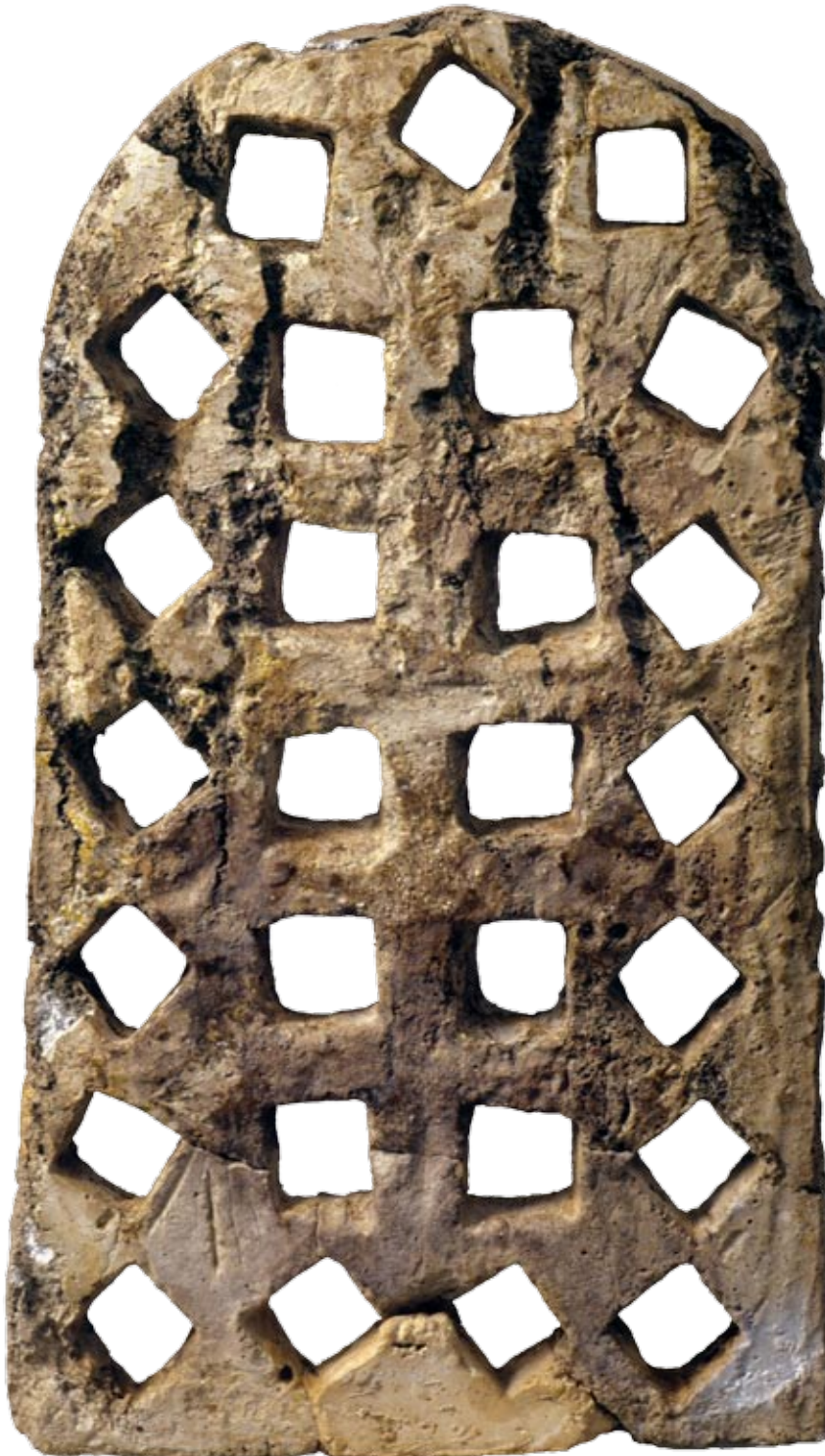
baptisteri ha experimentat tres reconstruccions. Les dues primeres es van fer amb una interpretació equivocada i molt agosarada de l'arquitectura, a partir d'uns pocs elements arquitectònics originals, mantenint la resta de fragments. La darrera restauració (feta l'any 2008), després dels

estudis necessaris, es va centrar bàsicament en l'eliminació i el sanejament de tots els materials contemporanis afegits, per permetre interpretar adequadament el conjunt.

5 Gelosia del monestir de Sant Cugat del Vallès

Morter. Segle IX
115,5 × 37 × 5 cm
Museu de Sant Cugat -
Monestir
Sant Cugat del Vallès
(Vallès Occidental)

Estava col·locada en una de les vuit finestres que hi ha al mur de separació entre el refectori o menjador dels monjos i el claustre del monestir de l'any 1000. En origen, eren dues planxes unides per la meitat, fetes amb morter de calç i sorra, amb una capa de guix al damunt, i amb unes perforacions que permetien l'entrada de la llum i de l'aire. Quan es va retirar la gelosia per restaurar, es va comprovar que era molt fràgil i no es va tornar a posar al seu emplaçament original. Se'n va fer una còpia per a cadascuna de les vuit finestres i l'original s'exposa al Museu de Sant Cugat del Vallès, situat al mateix monestir. És l'única peça d'aquestes característiques a Catalunya.

6 Elements decoratius islàmics

Guix. Segles IX-X
70 × 70 cm
Museu de la Noguera
Balaguer (Noguera)

Les guixeries procedien de la suda o palau fortalesa del s. IX, dels governadors musulmans de l'actual Balaguer; els comtes d'Urgell el van reconquerir i el van anomenar *castell formós*, per la seva bellesa.

Era una magnífica construcció en un emplaçament immillorable i ornamentat amb arcs i guixeries. Actualment es visita en un apassionant recorregut pel castell i les muralles.

El Museu de la Noguera té una col·lecció única a Catalunya en art i arqueologia islàmica: ceràmiques, vidres, metalls i rajoles. Però són les guixeries les que sobresurten per la seva bella factura.

7 Pintures murals de les esglésies de Sant Sadurní d'Osormort i de Sant Martí del Brull

Pintura al fresc (traspassada a tela). Segles XI-XII
Museu Episcopal de Vic
Vic (Osona)

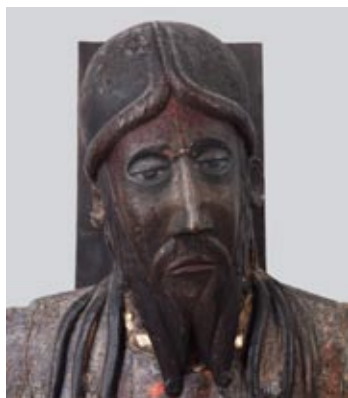
El Museu Episcopal de Vic està situat en el nucli històric de la ciutat, just al costat de la torre del campanar romànic de la catedral de Vic. Amb més de 100 anys d'història, ha tingut un paper important en la recuperació del patrimoni artístic català i ha esdevingut un referent destacat en la divulgació de l'art medieval català. L'any 2002 es va inaugurar el nou edifici, amb un projecte museològic de qualitat que posa en valor les obres de les seves col·leccions. Un clar exemple d'això són aquestes pintures del mestre

d'Osormort. Amb el disseny innovador dels nous suports actuals fets d'alumini han recuperat les formes i dimensions dels seus absis originals.

8 Majestat de Beget

Escultura policromada sobre fusta. Segle XII
207 × 196 × 30 cm
Església de Sant Cristòfol
Beget (Ripollès)

La majestat de Beget es troba dins l'església romànica de Sant Cristòfol, que destaca pel seu esvelt campanar. És la més monumental de les representacions de Crist a la creu triomfant que anomenem *majestats*.

La Majestat abans de restaurar

La reforma general del presbiteri i de l'altar major duta a terme el 1682, va integrar la imatge en el retaule, en el lloc més preminent, el cambril central. Els resultats de les anàlisis han revelat que la majestat ha patit

al llarg de la seva història diverses intervencions de policromia, que han anat adaptant la imatge al canvi de gust o d'època. L'aspecte que mostra actualment és, per tant, el resultat d'una policromia del segle XIX.

9 Portalada de Santa Maria de Ripoll

Pedra. Segle XII
11,60 × 7,25 m
Monestir de Santa Maria
Ripoll (Ripollès)

La portalada romànica de Ripoll és el monument més important del romànic català. Aquesta obra, també anomenada *la Bíblia de pedra*, presideix l'entrada al monestir aïllada dins el seu atri. Des del segle XI, aquesta escultura monumental tallada i policromada sobre pedra sedimentària ha rebut les inclemències del temps i dels homes. La degradació que patia la pedra no es va poder aturar amb les múltiples restauracions sofertes al llarg del temps, fins que el 1991 el Departament de Cultura de la Generalitat va promoure el seu tancament en un ambient estable. Actualment, el seu estat de conservació és responsabilitat prioritària del CRBMC.

10 Pintures murals de Sant Serni de Baiasca

Pintura al fresc. Segle XII
Església parroquial de Sant Serni
Baiasca. Llavorsí
(Pallars Sobirà)

L'església conserva un extraordinari conjunt de pintures murals ocultes darrere el retaule barroc que cobreix l'absis, l'única part romànica conservada. Les pintures romàniques, que van ser descobertes sota la capa de calç que les cobria el 1976, són un testimoni de primer ordre del romànic català, tant pel seu valor historicoartístic (vinculades al cercle de Pedret igual que

les pintures veïnes d'Aineto, Sorpe i Estaon), com pel fet que són dels pocs conjunts murals romànics conservats *in situ*. Aquestes pintures al fresc foren estudiades i restaurades en diferents fases pel CRBMC entre el 1991 i el 1993, amb la intenció de conservar-les en el seu lloc i suport original.

Pintura al fresc. Segle XII
Església parroquial
de Sant Vicenç
Estamariu (Alt Urgell)

Estamariu era un emplaçament estratègic durant l'alta edat mitjana, situat a la frontera dels comtats de Castellbò i d'Urgell, a prop de la Seu d'Urgell. El vescomtat de Castellbò va erigir una església de tres naus per fer notar la seva força econòmica i política. La qualitat de les pintures murals al fresc de Sant Vicenç d'Estamariu és excepcional. És el més recent gran descobriment de pintura mural romànica a Catalunya, i el de més qualitat i quantitat en els darrers 30 anys. L'església comença a restaurar-se l'any 1993 però no és fins al 2003 que s'inicia el descobriment i la restauració de les pintures murals de l'absis, intervenció que finalitza el 2009.

El claustre de la col·legiata de Santa Maria de Mur és una petita joia del romànic català. Té una estructura que l'assimila a un pòrtic que cal travessar per accedir a l'església, en comptes de fer-ho pel costat sud, com

és habitual, ja que s'erigeix sobre un estret turó, on també hi trobem el magnífic castell de Mur.

Les galeries estan fetes amb petites columnes acabades amb capitells, que ofereixen un ric repertori escultòric,

alguns dels quals foren eliminats i reconstruïts anteriorment amb diferents tipus de pedra. L'estat de la pedra obligava a una intervenció orientada a eliminar les causes físiques de la seva degradació.

Estat de degradació de la pedra abans de la restauració

Escultura policromada
sobre fusta. Segle XII
119 x 54 x 3,4 cm
Museu Arqueològic
Comarcal de Banyoles
Banyoles (Pla de l'Estany)

Hi ha dues variants de crucifixos molt esteses: el Crist majestat i el Crist sofrent. La tipologia de la majestat de Banyoles semblaria pròpia de la iconografia del Crist en majestat desenvolupada a Catalunya a partir de la segona meitat del segle XII. Representa Jesucrist en una actitud serena, sense sofriment, vingut a la terra per salvar la humanitat, triomfant sobre la mort. Aquesta representació iconogràfica va ser molt popular a Catalunya. Aparentment la imatge de Crist havia perdut quasi tota la policromia, però en iniciar el procés de neteja va aparèixer una policromia anterior, molt prima, pintada directament sobre la fusta.

Detall del peu de la creu abans de restaurar

14 Llànties d'oli de Sant Quirze de Pedret

Vidre. Època medieval
Llàntia plana: Ø 20 × 3 cm d'alçada
Llàntia d'estil oriental: Ø 9 × 16 cm d'alçada
Museu Comarcal de Berga
Berga (Berguedà)

L'església de Sant Quirze de Pedret està documentada ja al segle X com a propietat del monestir de Sant Llorenç prop Bagà. Durant la restauració de l'església van aparèixer 110 fragments de vidre, que es van dipositar al Museu de Berga. Les anàlisis fetes als vidres van corroborar les formes, l'època i la tècnica. Hi havia una llàntia tipus "oriental", amb nanses de pessic i peu de copa, i una llàntia plana o pàtera, representada a la pintura mural de la mateixa església. En les anàlisis apareix el potassi, que és indicador del vidre medieval, i les marques circulars són característiques de la tècnica del vidre bufat. Del conjunt de fragments van sortir aquestes dues peces excepcionals.

15 Pintures murals de Sant Domènec de Puigcerdà

Pintura al fresc traspassada a tela. 1330-1350
Autor: Guillem Manresa
Església de Santa Maria (antic convent de Sant Domènec), Puigcerdà (Cerdanya)

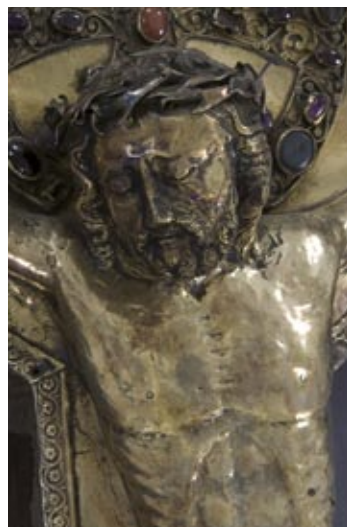
Puigcerdà, capital de la comarca de la Cerdanya, té el valuós conjunt de pintures murals gòtiques originàries de l'antic convent dels dominics de Puigcerdà, actualment església de Santa Maria. Les pintures es van arrencar del mur als anys cinquanta, amb la tècnica de l'*strappo*, i es van traspassar a un nou suport de tela i es van muntar sobre una

estructura reticulada de fusta. L'envelliment dels materials de la restauració antiga va fer necessària una intervenció de conservació i restauració (durant els anys 2003 i 2004). En la intervenció es va substituir l'estructura antiga per un nou suport rígid inert més estable, fet de plafons de policarbonat i estructura de reforç d'alumini.

Escultura de plata sobredaurada
amb esmalts i gemmes
Segle XIV, 160 × 100 × 10 cm
Canònica de Santa Maria de
Vilabertran (Museu d'Història
de Catalunya)
Vilabertran (Alt Empordà)

El monestir de Vilabertran
va col·laborar amb els ordes
templers i va ser un centre
d'acollida de pelegrins que
es dirigien a Terra Santa.

S'hi va celebrar l'enllaç entre
el rei Jaume II d'Aragó i
Blanca de Nàpols (1295).
Al segle XIV es va dotar amb
la creu medieval d'orfebreria
més gran de Catalunya.
És feta de fusta de roure i
folrada de diferents peces
d'orfebreria. Els elements
més destacables de l'anvers
són: el Sant Crist, peça molt
ben cisellada; els rosetons,
amb les filigranes; les
gemmes, tallades en baix
relleu -àgates, calcedònies,
ametistes, granats i
turqueses-, i els esmalts,
amb els retrats de sant Pere
i de sant Pau, que formen un
conjunt harmònic perfecte.

Retaula de la Mare de Déu de l'Estrella de la catedral de Tortosa

Escultura policromada sobre fusta. Segle XIV
8,84 × 6,95 m
Catedral de Tortosa
Tortosa (Baix Ebre)

El retaula té la forma d'un políptic, amb escultures a la part interna i pintures a l'externa. Al segle XIV, s'introdueixen a Catalunya influències de l'art italià, en uns nuclis molt determinats. Aquesta peça, feta l'any 1351, es troba dins d'aquest corrent, i és atribuïda a Pere Moragues, per la semblança amb obres del mateix artista i per les dates, ja que en

aquella època es trobava com a mestre major de la catedral de Tortosa. La restauració d'aquest retaula va representar per al Centre una feina complexa de cinc anys, ja que havia estat molt maltractat a conseqüència de la Guerra Civil. Cal remarcar la presentació final dels blaus gòtics dels fons de les escenes del retaula, consensuada amb els responsables de l'obra, i la trobada d'uns rebuts en català de l'època, amagats a les arcuacions, que evidencien la catalanitat de l'obra.

18 Retaula del Conestable del Palau Reial Major de Barcelona

Taula policromada. Segle XV
Autor: Jaume Huguet
6,73 x 3,98 m
Palau Reial Major. Capella de Santa Àgata (Museu d'Història de la Ciutat)
Barcelona (Barcelonès)

Pere IV de Catalunya, dit el conestable de Portugal –títol que equivalia al cap suprem de l'exèrcit–, rei d'Aragó i comte de Barcelona, encarrega el retaula el 1465 al pintor Jaume Huguet, un dels màxims representants del gòtic català. Situat a la capella reial de Santa Àgata, de Barcelona, aquesta obra és un dels exponents

més clars del realisme d'influència flamenca elaborat a Catalunya. Les escenes adquireixen naturalitat, amb un dibuix clar i molt expressiu, i la incorporació de paisatges i de figures dotades d'una fisonomia més real. El procés de neteja de l'obra va ser especialment difícil per les alteracions greus de la capa pictòrica.

19 Retaule major de Santa Maria de Poblet

Alabastre policromat. 1527-1529
13,34 × 8,44 × 1,1 m
Autor: Damià Forment
Monestir de Santa Maria de Poblet (Museu d'Història de Catalunya)
Vimbodí (Conca de Barberà)

La història del retaule major renaixentista de l'església del monestir de Poblet és força atzarosa, i és potser l'obra més important i polèmica de l'escultor valencià Damià Forment. El retaule d'alabastre va ser encarregat pels monjos cap al 1527, però no va correspondre a l'encàrrec original, ja que no es va utilitzar "alabastre bo e blanc e rebedor" de l'Aragó, sinó de pedreres properes, encara per explotar, i també per l'error en la presa de les mides que en condicionà el muntatge. Els saquejos soferts després de l'exclaustració del 1835 varen provocar la degradació de l'obra i la pèrdua de moltes parts. Durant el segle XX es va anar reconstruint i reintegrant. Recentment es va decidir iniciar la conservació i restauració integral del conjunt.

Retaule dels Misteris del Sant Rosari de Santa Maria del Mar de Palamós

Escultura policromada sobre fusta. Segle XVI
7 x 6 m
Autor: Isaac Hermes
Església parroquial de Santa Maria del Mar
Palamós (Baix Empordà)

Les taules d'aquest retaule, del 1595, són obra del pintor Isaac Hermes, artista originari d'Utrecht i vingut a Barcelona el 1573, amb el seguici de la noble família Requesens, com a pintor de cambra. Cap al 1586 es trasllada a Tarragona. A la seva etapa tarraconense, que durà fins a la seva mort el 1596, correspon aquest retaule, en què el seu estil arriba a la plena maduresa: un manierisme eclèctic però efectiu, en el qual es manifesta el gust pel detall, el dibuix acurat i l'ús de l'escorç. Durant el segle XVI i fins als primers anys del XVII, a Catalunya el més habitual era la combinació d'escultura a les fornícules centrals i de taules pintades en els carrers laterals.

La Val d'Aran, amb les esglésies d'Arties, Salardú i Unha, conserva un corpus de pintura renaixentista d'alta qualitat. Aquestes pintures, fetes en un context de prosperitat econòmica, neixen com la resposta catòlica a l'auge del protestantisme, en el marc del Concili de Trento, i es relacionen amb les pintures de les valls veïnes de Loron,

Aura i Àneu. Les pintures murals estaven ocultes per una volta de fusta pintada l'any 1586, que les evocava. Santa Maria d'Arties és una església de planta romànica, amb un interior plenament decorat amb pintura mural renaixentista i complementada amb diversos retaules barrocs, que la fan un conjunt monumental d'alta qualitat artística.

22 Plafons de rajoles de la batalla de Lepant, de l'església del Roser de Valls

Ceràmica. 1634
Atribuïdes al Mestre Josep Cardona
52 m² (2.538 rajoles)
Església del Roser
Valls (Alt Camp)

La capella del Roser, de Valls, està decorada amb aquest conjunt de 2.538 magnífiques rajoles vidriades d'època barroca. Representen dos passatges de la batalla de Lepant, que va tenir lloc l'any 1571, i que va significar la victòria de la Santa Seu i bona part dels regnes cristians contra els turcs otomans. Les rajoles, que havien estat molt

malmeses per causa de la humitat del subsòl, van haver d'estabilitzar-se en un llarg i complex procés de conservació i restauració. Per a la seva exposició es va dissenyar un nou sistema de muntatge basat en una estructura reticulada d'alumini, que subjecta les rajoles muntades amb plafons i separades del mur.

Escultura policromada sobre fusta. Segle XVII
 Autor: Agustí Pujol
 230 × 118 × 45 cm
 Església de Santa Maria de Verdú
 Verdú (Urgell)

El magnífic grup de la Immaculada damunt de l'arbre de Jessè ocupa la gran fornícula central del retaule de la Immaculada. L'escultura de la Verge brotant de l'arbre de la seva nissaga és una obra del 1623-1626, sorgida de la mà d'Agustí Pujol II. D'una gran qualitat escultòrica, és una peça fonamental de l'artista, però també ho és per a la història de l'escultura catalana i fins i tot hispànica del segle XVII. És tradició popular que la Mare de Déu està encinta, ja que

l'embalum del vestit i les mans descansant damunt del ventre, així ho donen a entendre. En la restauració es van eliminar les repintades que cobrien part del mantell de la Verge.

Durant el procés de neteja

24 *Arbre amb sants i santes de l'orde dominicà*

Pintura sobre tela
Segle XVII
220 x 350 cm
Museu Comarcal
de Manresa
Manresa (Bages)

El Museu Comarcal de Manresa, situat a l'antic Col·legi de Sant Ignasi, conté una de les millors col·leccions d'art barroc del país, com aquesta pintura amb sants i santes de l'orde dominicà, amb els seus

noms, fet que ha facilitat la identificació de sants de l'orde en altres obres d'art. Els dominics van col·laborar estretament amb la Inquisició, i més endavant amb l'expansió del catolicisme a altres

continents, al costat dels més desafavorits. Des d'un punt de vista artístic es tracta d'una obra molt original, tant per la temàtica com per la composició. La restauració del quadre va resultar

complexa, ja que presentava deformacions i greus problemes d'adhesió de la pintura a la tela.

25 Retaule major de Santa Maria d'Arenys de Mar

Escultura policromada sobre fusta. Segle XVIII
18 x 10,50 m
Autor: Pau Costa
Església parroquial de Santa Maria Arenys de Mar (Maresme)

Muntat sobre un pedestal de jaspi tortosí fet el 1636, aquesta obra, datada entre el 1706 i el 1709, va ser encarregada a l'escultor vigatà Pau Costa, un dels artistes més prolífics de la

Catalunya de finals del segle XVII i principis del XVIII. Aquest monumental retaule forma part d'una de les etapes més actives de la història de l'art català i contradiu la idea que en

l'època moderna a Catalunya les arts van viure un període de decadència. Arran de la Guerra Civil va patir mutilacions parcials, que en una restauració posterior es van reconstruir i

que es poden distingir de les altres perquè són d'escaiola, pintades amb procediments moderns i de factura diferent.

Escultura policromada sobre fusta. Segle XVIII
76 x 36 x 37 cm
Museu Diocesà i Comarcal de Solsona
Solsona (Solsonès)

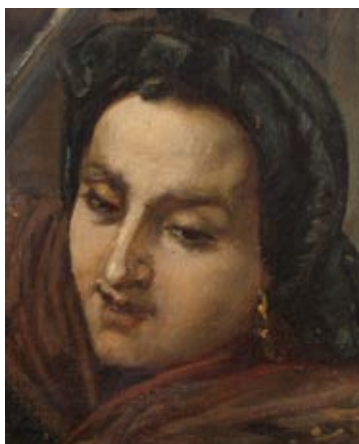

Aquesta escultura procedeix de l'antiga església parroquial de Sant Pau de Terrassola. És un bon exemple de l'èxit del culte a la Verge del Roser, molt estès a Catalunya al llarg del segle XVII i especialment al XVIII. És una de les manifestacions de fervor creixent a la Mare de Déu, després del Concili de Trento. La propagació del seu culte es féu per mitjà de la predicació i la creació de confraries. Es pot dir que no hi havia una parròquia que no li hagués dedicat un retaule. La imatge és de bona factura i es pot atribuir al taller de Carles Morató, per les semblances compositives amb la imatge de la verge del santuari del Miracle de Riner.

27 *Gran dia de Girona*

Pintura sobre tela. 1863-1864
4,96 × 10,82 m
Autor: Ramon Martí Alsina
Seu del Govern de la Generalitat de Catalunya a Girona (Museu d'Art de Girona). Dipòsit del MNAC. Girona (Gironès)

A l'Auditori Josep Irla, a la nova seu de la Delegació del Govern de la Generalitat a Girona, s'hi exposa, des del 23 d'octubre de 2010, aquest quadre de grans dimensions. Es considera que el seu

autor, Ramon Martí i Alsina, és l'introduïdor del realisme artístic a Catalunya. La gran pintura romangué més de 70 anys enrotllada a les reserves del Museu Nacional d'Art de Catalunya

(MNAC). Un innovador procés de conservació i restauració, dut a terme per tècnics del CRBMC i del MNAC, ha retornat l'estabilitat a aquesta obra tan emblemàtica, que havia

patit greus desperfectes, com uns estrips de gran llargària, ocasionats per un bombardeig durant la Guerra Civil.

28 *Tarda de pluja*

Pintura sobre tela. 1889
Autor: Santiago Rossinyol
Biblioteca-Museu Víctor
Balaguer
Vilanova i la Geltrú (Garraf)

Al centre de Vilanova i la Geltrú hi ha un dels museus més antics de Catalunya, la Biblioteca-Museu Víctor Balaguer, fundat l'any 1884 per l'erudit que li dóna nom. El museu té una extensa col·lecció. Grans noms de l'art català hi són representats, com el polifacètic Santiago Rusiñol, un dels líders del modernisme català. La seva pintura *Tarda de pluja* va ser una de les obres afectades pel robatori de l'any 1981 posteriorment recuperades. En l'acte vandàlic, la pintura va ser tallada per tot el seu perímetre i separada del seu bastidor i marc. El procés de restauració va retornar a l'obra el seu aspecte original.

29 Pintures murals de la basílica de Montserrat

Pintura sobre tela. 1896-1897
A. De Riquer, J. Vancells,
J. Llimona i D. Baixeras
Monestir de Montserrat
Monistrol de Montserrat
(Bages)

La basílica de Montserrat és una església d'una sola nau, construïda al segle XVI, però totalment reformada després de l'incendi de 1808. A finals del segle XIX va ser restaurada completament amb una nova ornamentació. El presbiteri presenta una decoració mural i escultòrica, de la qual cal destacar les 6 pintures a l'oli sobre tela, de gran format, d'autors tan reconeguts com Alexandre de Riquer, Josep Llimona, Dionís Baixeras i Joaquim Vancells. El conjunt presentava sobretot un enfosquiment generalitzat, a causa del fum de les espelmes i de la pols acumulada, i sobretot pel fet que no s'havia pogut netejar mai de forma adequada fins a la intervenció del CRBMC del 1988.

Tremp sobre tela. Principis segle XX. 219 × 359 cm
Autor: Antoni Utrillo (1867-1944)
Ajuntament de Caldes de Malavella
Caldes de Malavella (Selva)

El municipi de Caldes de Malavella és conegut per les aigües termals que li donen vida des de l'antiguitat. És en època del modernisme, a finals del segle XIX i principis del XX, que la vila

es consolida com a poble d'estiueig i funciona entorn de l'activitat balneària. D'aquesta època és la Casa Estapé o Casa Rosa, en la qual s'exposa aquesta pintura de gran format,

d'Antoni Utrillo, coneguda també com *Els banys*. Utrillo va ser un artista prolífic, que va abordar tant el cartellisme, com la il·lustració o la decoració mural. Aquesta obra patia diverses

alteracions que afectaven l'estat de conservació, cosa que va fer necessària la seva restauració, l'any 2000.

Museus i institucions amb obres restaurades pel CRBMC

Alt Camp

Museu de Valls, Valls

Museu de Vilabella.
Pinacoteca Mossèn
Romà Comamala,
Vilabella

Museu del Monestir
de Poblet, Vimbodí
i Poblet

Alt Empordà

Museu de l'Empordà,
Figueres

Museu del Castell de
Peralada, Peralada

Museu Parroquial de
Castelló d'Empúries,
Castelló d'Empúries

Teatre-Museu Dalí,
Figueres

Alt Penedès

Vinseum. Museu de
les Cultures del Vi de
Catalunya, Vilafranca
del Penedès

Alt Urgell

Museu Diocesà
d'Urgell, la Seu d'Urgell

Anoia

Museu de la Pell
d'Igualada i Comarcal
de l'Anoia, Igualada

Bages

Museu Comarcal de
Manresa, Manresa

Museu de Montserrat,
Monistrol de
Montserrat

Museu Històric de la
Seu, Manresa

Museu Municipal de
Mojà, Mojà

Baix Camp

Museu Històric
Municipal de
Riudoms, Riudoms

Museu Salvador
Vilaseca, Reus

Museu Salvador
Vilaseca. Museu d'Art
i Història de Reus,
Reus

Baix Ebre

Institut Municipal
d'Activitats Culturals
i Turístiques de
Tortosa, Tortosa

Baix Empordà

El Cau de la Costa
Brava. Museu de la
Pesca, Palamós

Museu del Montgrí
i del Baix Ter. Centre
d'Estudis i Arxiu. Aula
de Natura, Torroella
de Montgrí

Museu del Suro
de Palafrugell,
Palafrugell

Museu d'Història de la
Ciutat, Sant Feliu de
Guíxols

Terracotta. Museu de
la Terrissa i Ceràmica
Industrial, la Bisbal
d'Empordà

Baix Llobregat

Centre d'Estudis
Beguetans, Begues

Institut Municipal de
Gestió del Patrimoni
Cultural, Gavà

Museu de Gavà, Gavà

Baix Penedès

Casa Museu Àngel
Guimerà, el Vendrell

Fundació Pau Casals.
Vil·la Casals. Museu
Pau Casals, el Vendrell

Museu Deu,
el Vendrell

Museu Josep Cañas.
Fundació Josep Cañas,
Banyeres del Penedès

Barcelonès

Arts Santa Mònica,
Barcelona

Ateneu Barcelonès,
Barcelona

Biblioteca de
Catalunya. Arxiu Joan
Maragall, Barcelona

Biblioteca Museu de
la Farmàcia Catalana,
Barcelona

Casa Amatller,
Barcelona

Fons d'Art del Centre
Excursionista de
Catalunya, Barcelona

Fundació Francisco
Godia, Barcelona

Fundació Joan Miró,
Barcelona

Fundació Privada
Hospital de la Santa
Creu i Sant Pau,
Barcelona

Institut d'Estudis
Catalans, Barcelona

Museu d'Arqueologia
de Catalunya,
Barcelona

Museu de Badalona,
Badalona

Museu de Geologia de
Barcelona, Barcelona

Museu de la Catedral
de Barcelona,
Barcelona

Museu de les
Arts Decoratives,
Barcelona

Museu d'Història de
Barcelona, Barcelona

Museu d'Història de
Catalunya, Barcelona

Museu d'Història
de l'Hospitalet,
l'Hospitalet de
Llobregat

Museu Diocesà de
Barcelona, Barcelona

Museu Etnològic,
Barcelona

Museu Frederic
Marès, Barcelona

Museu Nacional
d'Art de Catalunya,
Barcelona

Museu Picasso,
Barcelona

Museu Torre
Balldovina, Santa
Coloma de Gramenet

Reial Acadèmia
Catalana de Belles
Arts de Sant Jordi,
Barcelona

Berguedà

Museu Comarcal
de Berga. Espai
d'Interpretació de
Berga, Berga

Cerdanya

Museu Municipal de Llivia, Llivia

Conca de Barberà

Museu Comarcal de la Conca de Barberà, Montblanc

Museu de la Vida Rural, L'Espuga de Francolí

Garraf

Biblioteca-Museu Víctor Balaguer, Vilanova i la Geltrú

Casa Museu Prat de la Riba, Vilanova i la Geltrú

Centre d'Interpretació del Romanticisme. Terra XIX. Masia d'en Cabanyes, Vilanova i la Geltrú

Foment Vilanoví, Vilanova i la Geltrú

Garrotxa

Casa-Museu Can Trincheria, Olot

Museu Comarcal de la Garrotxa, Olot

Museu-Tresor Parroquial, Olot

Gironès

Museu d'Art de Girona, Girona

Museu d'Història de la Ciutat, Girona

Museu d'Història dels Jueus, Girona

Tresor de la Catedral de Girona, Girona

Maresme

Masia Can Magarola. Antic Museu Municipal d'Alella, Alella

Museu Arxiu de Santa Maria, Mataró

Museu Arxiu Municipal de Calella. Josep M. Codina i Balaguer, Calella

Museu d'Arenys de Mar, Arenys de Mar

Museu de l'Estampació de Premià de Mar, Premià de Mar

Museu de Mataró, Mataró

Museu Municipal de Nàutica del Masnou, el Masnou

Museu Municipal de Vilassar de Mar. Museu de la Marina, Vilassar de Mar

Montsià

Museu del Montsià, Amposta

Noguera

Museu de la Noguera, Balaguer

Osona

Centre d'Interpretació del Camp de les Lloses, Tona

Museu de l'Art de la Pell, Vic

Museu Episcopal de Vic, Vic

Pallars Jussà

Museu de la Conca Dellà, Isona i Conca Dellà

Pla de l'Estany

Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles, Banyoles

Museu Darder. Espai d'Interpretació de l'Estany, Banyoles

Priorat

Museu Cabacés Miquel Montagud, Cabacés

Ripollès

Museu Etnogràfic de Ripoll, Ripoll

Segarra

Consorci Patronat d'Arqueologia de Guissona, Guissona

Museu Comarcal de Cervera. Casa Museu Duran i Sanpere, Cervera

Segrià

Museu d'Art Jaume Morera, Lleida

Museu de Lleida Diocesà i Comarcal, Lleida

Museu Local Arqueològic d'Artesa de Lleida, Artesa de Lleida

Selva

Museu Etnològic del Montseny. La Gabella, Arbúcies

Museu Municipal de Tossa de Mar, Tossa de Mar

Museu Municipal Josep Aragay, Breda

Solsonès

Museu Diocesà i Comarcal de Solsona, Solsona

Tarragonès

Institut Català de Paleoecologia Humana i Evolució Social, Tarragona

Museu Diocesà de Tarragona, Tarragona

Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, Tarragona

Urgell

Museu Comarcal de l'Urgell, Tàrrrega

Museu de Guimerà. La Cort del Batlle, Guimerà

Val d'Aran

Musèu dera Val d'Aran, Vielha e Mijaran

Vallès Occidental

Arxiu Nacional de Catalunya, Sant Cugat del Vallès

El Castell - Ecomuseu Urbà. Museu Municipal de Rubí, Rubí

Fundació Folch i Torres, Palau-Solità i Plegamans

Fundació Museu-Biblioteca de Rubí, Rubí

Institut Català de Paleontologia, Sabadell

Museu d'Art de Cerdanyola. Can Domènech, Cerdanyola

Museu d'Art de Sabadell, Sabadell

Museu de Cerdanyola, Cerdanyola del Vallès

Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, Terrassa

Museu de Sant Cugat - Monestir, Sant Cugat del Vallès

Museu de Terrassa, Terrassa

Museu d'Història de Sabadell, Sabadell

Vallès Oriental

Casa Natal de Rafael de Casanova, Castellterçol

Museu Municipal Joan Abelló, Mollet del Vallès

Museu de Granollers, Granollers

Museu Monogràfic del Castell de Llinars, Llinars del Vallès

Museu Municipal de Montmeló, Montmeló

Thermalia. Museu de Caldes de Montbui, Caldes de Montbui

Illes Balears

Museu Diocesà de Mallorca, Palma

Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya

El Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya (CRBMC) va ser creat pel nou Govern de la Generalitat, l'any 1981. Des de l'any 1981 fins a finals de l'any 2002, el Centre estava situat al monestir de Sant Cugat del Vallès. L'any 2003, es va inaugurar un nou edifici que allotja el Centre actual, en el mateix municipi.

El CRBMC és un edifici de nova planta, de 4.000 m², que es va dissenyar tenint molt en compte les necessitats i especificitats d'un centre de conservació i restauració del patrimoni modern i tecnològicament avançat. Està dotat amb **equips tecnicientífics d'alt nivell**, com la **sala de raigs X**, una de les instal·lacions més potents que hi ha actualment a Catalunya; un **laboratori** que avui disposa d'aparells molt específics per investigar i conèixer els diferents components dels pigments, aglutinants i materials artístics, i poder resoldre la complexitat científica que sovint plantegen les intervencions de conservació-restauració; una **cambra d'anòxia** per fer la desinsectació d'obres

d'art d'una manera ecològica i sense perill per als béns culturals, i un **plató i laboratori fotogràfic** per dur a terme la documentació dels processos de restauració, així com les tècniques d'examen adients: llum rasant, llum difusa, llum ultraviolada i reflectografia d'infraroigs, entre d'altres.

Gràcies a l'esforç material i humà dut a terme durant tots aquests anys, avui dia podem dir que **el CRBMC és una institució de referència i prestigi**, pel que fa a la metodologia de treball i als criteris d'intervenció en conservació-restauració, no solament a Catalunya, sinó també a l'exterior.

CRBMC
Centre de Restauració de
Béns Mobles de Catalunya

Arnau Cadell, 30
08197 Valldoreix
Tel. 935 902 970
Fax 935 902 971
crbmc.cultura@gencat.cat
www.centrederestauracio.gencat.cat

restaura.cat

30 anys, 30 obres

Direcció

Àngels Solé

Documentació

Maria Ferreiro

Àngels Planell

Mònica Salas

Marcel Soler

Joana Vendrell

Textos

Àngels Jorba

Pep Paret

Pere Rovira

Maite Toneu

Fotografies

CRBMC

CRBMC/Carles Aymerich

Cristina Aguilar

Àngela Gallego

Ramon Maroto

Martí Pie

J.V. Pou

Rudi Ranesi

Voravit Roonthiva

- *Poblacions*

Ajuntament de Caldes

Jacob Casquete

Jordi Contijoch

David García

Bob Masters

Palau Robert/Josep Moragues

Marcel Russiñol

Francisco Sánchez

Oscar Varas

Roger Vinent

Disseny gràfic

Xavier Alamaný

Impressió

Cevagraf SCCL

DL: B-35419-2011